

**T 159534**

การศึกษาวิเคราะห์อุปมาอุปไมยในพระธรรมบท (AN ANALYTICAL STUDY OF SIMILE IN THE DHAMMAPADA)

พระมหาอุคร เกตุทอง 4236880 SHCR/M

ศศ.ม. (ศาสนาเปรียบเทียบ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : วาริญา ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม, อม., กัญญารัตน์ ปิ่นทอง, อม., สมิตธิพล เนตรนิมิตร, PH.D.

## บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์อุปมาอุปไมยในคัมภีร์พระธรรมบทกับสำนวนไทย ซึ่งรวมไปถึงสุภาษิตและคำพังเพย โดยเน้นศึกษาวิเคราะห์ถึงลักษณะการนำเอาอุปมาอุปไมยมาใช้เปรียบเทียบซึ่งมีความสอดคล้องกลมกลืนกันทั้งในคัมภีร์พระธรรมบทและสำนวนไทย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา และสำนวนไทย สุภาษิต คำพังเพย หนังสือเกี่ยวกับภาษาและวรรณคดีต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยของนักวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า ทั้งพระพุทธเจ้าและนักปราชญ์ไทยทรงใช้และใช้อุปมาอุปไมยเพื่อช่วยอธิบายเรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยากที่ปรากฏในพระธรรมบท หรือสำนวนไทย ให้ปรากฏความหมายเด่นชัดออกมาทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยที่พระพุทธเจ้าทรงมุ่งหมายเพื่อใช้อุปมาอุปไมยในการอบรมสั่งสอนพระภิกษุและพุทธบริษัทให้ได้เข้าใจและเข้าถึงแก่นธรรมะของพระองค์ นักปราชญ์และบรรพบุรุษไทยก็เรียบเรียงสำนวนไทย สุภาษิต และคำพังเพย เพื่ออบรมสั่งสอนให้ข้อคิดเตือนจิตสะกิดใจอนุชนรุ่นหลัง และสิ่งสำคัญก็คือผู้วิจัยได้พบความสัมพันธ์ที่น่าสนใจระหว่างอุปมาอุปไมยจากพระคณาธรรมบทและสำนวนไทย ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากนิทานธรรมบทได้นำมาใช้อบรมสั่งสอนทำให้เกิดภูมิปัญญาในวิถีไทยได้แก่ภาษาจินตนาการ สังคมจากหลักพุทธธรรม และการศึกษาแบบบูรณาการระหว่างการศึกษาให้ความรู้ ความจริง การมองโลกมองชีวิต ควบคู่ไปกับภูมิปัญญาทางภาษา และการมีคุณธรรมตรงกับหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ดังสำนวนคำพูดที่ว่า “ความรู้คู่คุณธรรม” แสดงให้เห็นว่า พระคณาธรรมบท มีบทอุปมาอุปไมยที่มีอิทธิพลต่อจิตสำนึกของคนไทยอย่างลึกซึ้ง และยังมีอิทธิพลต่อสำนวนไทยจนกลายมาเป็นวิถีปฏิบัติในวิถีไทย

คำสำคัญ : อุปมาอุปไมย / ธรรมบท / สำนวนไทย

165 หน้า ISBN 974-04-4571-3

**TE 159534**

AN ANALYTICAL STUDY OF SIMILE IN THE DHAMMAPADA

PHRA MAHA UDON KETTHONG 4236880 SHCR/M

M.A. (COMPARATIVE RELIGION)

THESIS ADVISORS : WAREEYA BHAVABHUTANONDA NAMAHASARAKHAM,  
M.A., GUNYARAT PANTHONG, M.A., SAMITTHIPHOL NETNIMIT, PH.D.

ABSTRACT

The objective of this thesis was to study, analyze, and compare similes in the Dhammapada and in Thai Sayings including proverbs and aphorism. This was a qualitative research which used primary sources: the Tipitka and Commentaries, Thai Sayings, proverbs, aphorisms, and idioms. Books on linguistics and literature, and research by other scholars were also be utilized.

The findings conclude that the Teachings of the Buddha in the Dhammapada and proverbs by Thai scholars both use metaphors to help explain the meaning in a clearer way that is easier to understand and clarifies topics that are difficult to comprehend.

The Teachings of the Buddha use metaphor to instruct Buddhist monks and laity in understanding and realization of the deeper meanings at the Heart of Dhamma. Scholars and Thai Elders have compiled numerous Thai Sayings, proverbs and metaphors to teach and remind later generations of the right behavior, the right way of thinking and, as reflections of the reality of society.

The researcher has found numerous similarities in the meaning between metaphors/similes in the Dhammapada and Thai Sayings. The Dhammapada teaches the cultivation of Thai cultural and traditional wisdom which includes the language of the imagination, Ultimate Reality of the BuddhaDhamma and integration of education. The integration of education consists of the teaching of knowledge, truth, a global viewpoint and the use of language. The use of metaphor seeks to cultivate virtues and the development of human resource. The proverb "Twins of Knowledge and Virtues" in the Dhammapada has a deep effect on Thai consciousness and a great influence on Thai Wise Sayings that has been translated in actions and cultural values in Thai society.

KEY WORDS : SIMILE / DHAMMAPADA / THAI SAYINGS

165 pp. ISBN 974-04-4571-3